

Posudek vedoucího na magisterskou práci

Houdek, Lukáš. *Paháří dómové (případová studie dómských komunit v okolí města Bhímtál v indickém státě Uttaráňčal)*. FF UK, Praha 2010, 124 stran.

Diplomová práce Bc. Houdka je v podstatě prezentací výsledků jeho terénního výzkumu mezi příslušníky nedotýkatelné kasty dómů v několika lokalitách himálajského regionu Kumáún v severoindickém státě Uttaráňčal. Diplomant, který má za sebou bohaté zkušenosti z výzkumu v ČR i zahraničí, provedl v dané oblasti dva výzkumy v letech 2009 a 2010 v celkovém rozsahu 14 týdnů.

Práce má v součtu asi 144 normostran; kromě toho jsou její součástí i přílohy v podobě fotografií, ukázek hudby a map oblastí, kde diplomant výzkum prováděl. Práce splňuje všechny formální požadavky (prohlášení o původnosti, obsah, abstrakt v angličtině, seznam klíčových slov, závěr a seznam literatury). Snad jen v informaci na s. 5 o grantové podpoře výzkumu, o který se práce opírá, chybí název podpořeného projektu.

Diplomantův výběr komunity pro terénní výzkum v Indii nebyl náhodný. Autor se jakožto student romistiky pokusil neprostředkovane nahlédnout do života jedné z komunit, která bývá v literatuře zmiňována jako vzdáleně příbuzná Romům, přestože jediné prokazatelné pojítko mezi oběma komunitami je sdílený etymon v jejich etno-/socionymu (*rom - dom*). Diplomant tak svým tématem nepřímo navázal na práci doc. Hübschmannové, která se situací indických dómů v romistickém kontextu zabývala a příbuznost obou společenství také velmi popularizovala. Předložená diplomová práce je přitom vůbec první na Semináři romistiky, která se tímto tématem zabývá a diplomant prvním studentem romistiky, který seriózní terénní výzkum mezi indickými dómy provedl.

Pro první kapitolu „Úvod“ by se spíše hodil název „Předmluva“, jelikož s následujícím textem přímo nesouvisí. Tato část je v podstatě zasazením diplomové práce do romistických souvislostí; diplomant zde objasňuje okolnosti, které vedly k poznání indického původu Romů a s tím spojeným hledáním skupiny, která by měla být Romům v Indii „nejbližší“.

Skutečným úvodem je druhá kapitola, která představuje nejen vlastní diplomovou práci, ale velmi podrobně i samotný terénní výzkum a zejména jednotlivé lokality výzkumu včetně jejich sociální a demografické charakteristiky. Za jistý nedostatek považují, že diplomant svůj terénní výzkum prováděl v anglickém jazyce a při komunikaci s mnoha konzultanty byl odkázán na pomoc tlumočnicků. Diplomant si je však tohoto problému plně vědom a otevřeně přiznává a vypočítává všechny problémy s tím spojené (s. 15n).

Třetí kapitola představuje indickou kastovní společnost a místo dómských kast v ní. Diplomant se v této části opírá převážně o literaturu, na kterou hojně odkazuje. Za zřejmě nejzajímavější zde však považují sekci věnovanou problematice používání kastovního označení *dom* ve zkoumané oblasti (s. 27n.). Tato část se zakládá zcela na zkušenostech výzkumníka. Diplomant na podkladě vlastních zážitků při používání tohoto jména ukazuje, že slovo *dom* (ve zkoumané oblasti má podobu *dūm*) nese silně pejorativní nádech a z tohoto důvodu je považováno za politicky nekorektní a ve světle antidiskriminační politiky dokonce prý i zakázané. Z některých pasáží dále vyplývá, že v dané oblasti je toto slovo v podstatě synonymem pro všechny nedotýkatelné (např. pozn. pod čarou 13, s. 27–29), z jiných naopak nikoli (především v pasážích o natech a kandžárech od str. 58 dále, o kterých diplomant jako o dómech nepíše). Diplomant by měl u obhajoby osvětlit, jestli se tedy označení *dūm* v dané oblasti týká jen místních nedotýkatelných (kasty šilpkar) anebo i přistěhovalých kast. V každém případě diplomantův poznatek může mít jistý význam i pro romistiku – slovo *dom* u indických předků Romů nemuselo být specifickým kastovním označením, ale rozšířenějším

sociálním označením aplikovatelným na širší skupiny obyvatelstva. Je však třeba konstatovat, že sanskrtská literatura svědčí spíše pro používání zdrojového slova *domba-* jakožto označení specifické kasty (srov. např. Beníšek 2009). Z hlediska historicko-lingvistického je pak zajímavé sledovat, jak se dva kognáty za zcela rozdílných historických a sociálních okolností diferencovaly na jedné straně ve vysoce hanlivé až společensky nepřijatelné označení u indoárijského obyvatelstva Indie a na druhé straně ve velmi formální a politicky korektní náhradu slova Cikán v Evropě. Diplomant se však do těchto úvah a interpretací nepouští.

Následující kapitoly 4 – 6 tvoří těžiště práce. Autor v nich na základě svého terénního výzkumu představuje kulturu dómských komunit ve sledované oblasti, přičemž se podrobně věnuje otázkám profesí, strukturou rodiny a výběru partnera a nakonec i náboženskými představami dómů. Svoje etnografické poznatky pak konfrontuje s tím, co píše o různých dómských kastách především starší literatura.

V sedmé kapitole nazvané „Romsko-dómské paralely“ se diplomant vrací na romistickou půdu, když porovnává vybrané socio-kulturní rysy dómů s romskými. Ačkoli informace o romské kultuře čerpá převážně z literatury, opět nechybí ani poznatky z vlastního výzkumu mezi Romy. Autor si je vědom, že zmiňované paralely jsou obecnějšího charakteru a lze se s nimi setkat v mnoha kulturách nezávisle na sobě. Přesto by na tomto místě bylo vhodné odkázat i na názor některých významných antropologů (např. Okeley, Stewarta aj.), kteří jsou k hledání jakéhokoli aspektu romské kultury v Indii silně skeptičtí. Také větší zdůraznění vazeb romské kultury na místní kulturu např. východoslovenského venkova (v případě východoslov. Romů) by přispělo k ucelenějšímu pohledu na věc. Ostatně i samotný fakt, že zatímco mezi Romy je hudebnická profese vnímána jako vysoce prestižní, zatímco v Indii i u dómů naopak jako jedna z těch nejpodradnějších, dokládá, že vnější faktory a interakce s okolím hrály v utváření romské (i „dómské“) kultury hlavní roli.

Diplomant velmi hojně cituje a odkazuje na zdroje všech převzatých informací. V bibliografických odkazech se objevuje pár nesrovnalostí. Např. u obecně známých věcí nebo odkazů na kompilace by bylo k bibliograf. údajům vhodné doplnit zkratku „srov.“; z odkazů diplomanta někdy vyplývá, jakoby prezentovaná informace byla poznatkem citovaného autora. Při odkazu k článkovým statím stačí uvést číslo strany, kde se objevuje převzatá informace, a nikoli (vedle toho) i čísla všech stran článku (viz pozn. 30, 35 aj.). Asi největším nedostatkem je však vypisování celých bibliografických údajů namísto psaní zavedených zkratk typu *Ibid.* nebo *Op.cit.* Vzhledem k tomu, že práce obsahuje vyčerpávající seznam použité literatury, stačily vůbec v poznámkách pod čarou jen citace zkrácené. Jinak práce Matras 2002 nese název „*Romani: A Linguistic Introduction*“ a nikoli „*Romany – a linguistic introduction*“. Poslední námitka se týká absence konzultace obecnější teoreticky zaměřené sociálně-antropologické literatury.

Cílem autora nebylo dokazovat původ Romů či jejich příbuzenství s některou z indických kast jako spíše seznámit se ve světle opakovaných tvrzení o příbuznosti Romů s dómami s jednou z dómských komunit podrobněji na základě autentického terénního výzkumu. To se diplomantovi bezpochyby podařilo. Práce Bc. Houdka je originální, pečlivě zpracovaná, nabitá novými informacemi a jednoznačně přínosná. Z těchto důvodů ji doporučuji k obhajobě a hodnotím na výbornou.

V Praze dne 5.9.2010

PhDr. Jan Červenka, PhD.

